

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Urbane navne i Helsingfors og København

Sandst, Line

Published in:
Språkbruk

Creative Commons License
Ikke-specificeret

Publication date:
2014

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Sandst, L. (2014). Urbane navne i Helsingfors og København. *Språkbruk*, 3, 33-36.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Urbane navne i Helsingfors og København

Den danska namnforskaren Line Sandst jämför här namnplaneringen i Köpenhamn och Helsingfors. Hon konstaterar en uppenbar skillnad i arbetet mellan den politiskt tillsatta nämnden i Köpenhamn och namnkommittén i Helsingfors vars medlemmar väljs baserat på deras vetenskapliga expertis.

LINE SANDST

När der bygges nye bydele i Helsingfors og København, skal både bydelene, gaderne, pladserne og parkerne have navne. I både Helsingfors og København har man et udvalg, der fremsætter forslag til nye officielle urbane navne. I Helsingfors varetages opgaven af Helsingfors stads namnkommitté, der nedsattes i 1945, og består af medlemmer med baggrund i blandt andet sprogvidenskab, historie og arkitektur. I København varetages opgaven af Vejnavnenævnet, hvis forløber nedsattes i 1874. Det danske udvalg består af lokalpolitikere, der er på valg hvert fjerde år og udpeges internt i de politiske partier til udvalgsarbejdet. Selvom byudviklingen i Helsingfors og København på mange måder ligner hinanden, er de navngivende udvalg meget forskellige. Og den mest åbenlyse forskel er måske det forskellige vidensfundament, udvalgene har til rådighed, når der skal gives nye navne.

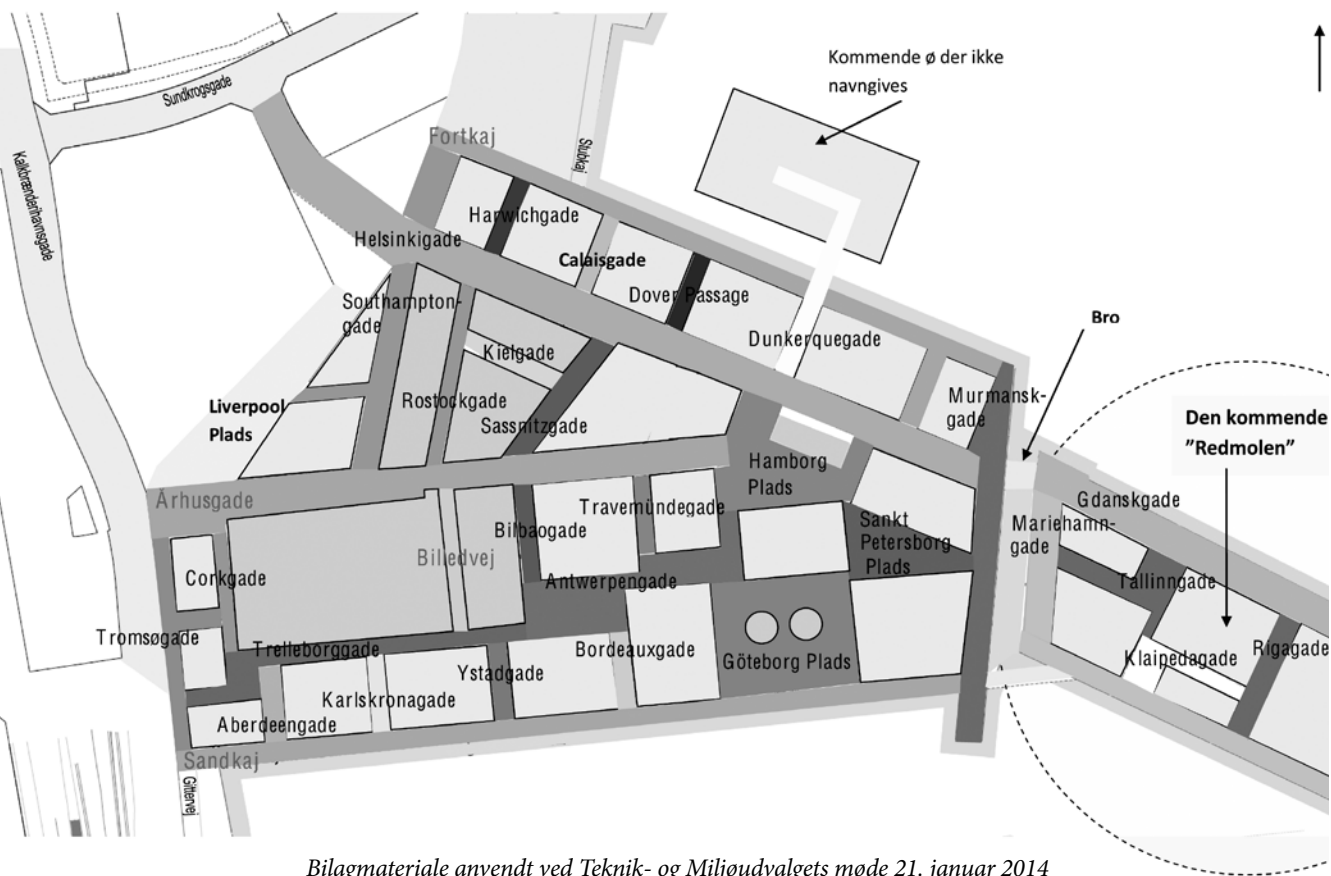
Namnkommitténs og Vejnavnenævnets navngivningskriterier

I både Helsingfors og København forsøger udvalgene at opfylde en række kriterier ved navngivning. I begge hovedstæder ønsker man en relativ

stabil navnebestand, da man nemt mister orienteringen, hvis eksempelvis en gade hele tiden skifter navn. Man giver heller ikke en gade et navn, der allerede findes andetsteds i byen og undgår også enslydende navne, som let vil kunne forveksles med hinanden.

Opkaldelse og gruppenavngivning er populære navngivningsstrategier i begge byer. I Helsingfors skal den person, man navngiver efter have været død i mindst fem år, før man opkalder en lokalitet efter vedkommende. Reglen har man, da man først kan afgøre en persons eftermæle på afstand af personens virke og altså efter dennes død. Dog findes den undtagelse fra ”femårsreglen”, at nulevende præsidenter kan få opkaldt en lokalitet efter sig, som man så et eksempel på, da Tarja Halonon fik opkaldt en park efter sig i området Berghäll.

I København skal personen man opkalder efter derimod blot have været død i et år, selvom det retstavningsnormerende og faglige udvalg Stednavneudvalget anbefaler, at der skal gå fem år. Omvendt navngiver man ikke offentlige steder efter virksomheder eller industrier i hverken Helsingfors eller København, for navnene må ik-

Bilgmateriale anvendt ved Teknik- og Miljøudvalgets møde 21. januar 2014

ke have økonomisk interesse. Også stavning og udtale vægtes højt. Og i Vejnavnenævnets interne retningslinjer for navngivning hedder det, at "navnet skal være til at udtale og forholdsvis logisk at stave" (TMU mødereferat 30. august 2006). Og så vurderes det fra sag til sag af politikerne om navneforslaget lever op til dette krav.

Gruppenavngivning anvendes især, når der bygges nye bykvarterer i byerne og mange gader skal navngives samtidigt. I dag findes der flere steder i større byer, hvor gaderne i et afgrænset område er navngivet efter eksempelvis digtere, fugle eller blomster. De tematiske systemdannelser er blevet så normale, at det snarest er det vi forventer, når et nyt område skal have gadenavne.

Navnenes normalsproglige modus

Navngivningskriterierne, som de offentlige navngivningsautoriteter benytter, er altså normative.

Dertil dannes mange nye gadenavne med forbillede i det urbane navnelandskab, man allerede kender til fra andre byer. Derfor findes der identiske og næsten identiske "gangangernavne" i byer, der ligger langt fra hinanden. De populære gangangernavne ses især i de navnetematiske systemdannelser, og de bliver i kraft af deres mængde, det man kunne kalde navnenes "normalsproglig modus". Man kan derfor sige, vi har en forventning til, hvordan urbane navne skal se ud, og hvad betydningsindholdet skal være.

Langt størsteparten af gadenavnene i København er for eksempel sammensatte navne, der ender på et artsspecifiserende og bogstaveligt -gade eller -vej, sjældnere -allé, -stræde eller -boulevard. Skal en plads eller bro navngives, ender disse navne som regel på -plads eller -bro. Derfor springer pladsnavnet *Under Krystallen* (navngivet i 2011) en københavnsk bybo i øjnene. Nav-

net har en præposition som første led i navnet og nævner ikke bogstaveligt, at lokaliteten er en plads. *Under Krystallen* har fået sit navn, fordi der på pladsen står en bygning, der kaldes *Krystallen*, fordi den ligner en krystal. *Under Krystallen* er derfor dannet som metonymisk navn, hvorigennem pladsens nærhed og tilhørsforhold til bygningen *Krystallen* markeres på et stilistisk-retorisk plan. Og det får os, navnebrugerne, til at opfatte de to navne i sammenhæng med hinanden. Denne navngivningsstrategi bryder altså med det normalsproglige modus, og netop gennem bruddet lægger vi mærke til det.

Nordhavn og Fiskehamnen

I Helsingfors har arbejdet med et nyt område, *Fiskehamnen*, stået på siden 2009. Fiskehamnen er et oprindeligt havneområde og alle gaderne i det nye kvarter har fået navne efter de fragtskibe, der sejlede ud i verden herfra. I København byudvikles et lignende område, *Nordhavn*, og her er gaderne blevet navngivet efter temaet ”internationale havnebyer”. Den tematiske gruppenavngivning er gennemført på en sådan måde, at de havnebyer, der ligger Danmark nærmest, anvendes i den del af Nordhavn, der ligger tættest på København og vice versa.

Umiddelbart ligner de navne den finske Namnkommittén og det danske Vejnavnenævnet har valgt hinanden. De underliggende navngivningsmotiver har begge steder været at fastholde områdernes oprindelige identitet som havneområde gennem navngivning med maritimt ophav. Men der er også forskel på tematikkernes stilistisk-retoriske niveau og dermed de konnotationer tematikkerne tilrettelægger. I de finske gadenavne blot antydes relationen til omverdenen metonymisk gennem en sproglig nærhedsrelation; det er fragtskibene som forbindelsesled til omverdenen der fokuseres på, ikke de konkrete destinationer skibene sejlede til. Man kan derfor sige at en større del af noget nationalt finsk er bibeholdt i de finske gadenavne, end noget nationalt dansk er bibeholdt i de danske navne. For i modsætning til de finske gadenavne nævner de danske gadenavne nemlig kun fjerne destinatio-

ner, og i den forstand peger de væk fra Danmark og ud i verden – uden at have ”forbindelsesledet” til verden med i navnenes semantik. Der er altså forskel på i hvor høj grad gadenavnene rummer noget nationalt eller ej, og dermed er der også forskel på måden gadenavnene relaterer sig til området på. De finske gadenavne er metonymiske, de danske gadenavne er metaforiske.

I Helsingfors ligger dog et andet oprindeligt havneområde, *Västra Hamnen*, hvor gaderne er opkaldt efter de havnebyer, man sejlede til herfra. Navnetematikken var derfor allerede optaget, da gaderne i Fiskehamnen skulle navngives, og det kan naturligvis have medvirket til den sproglige kreativitet i den finske skibstematiske navnegruppe. I København findes flere gruppenavngivningsområder, der peger på byens historiske skibs- og havneaktivitet, men endnu har vi ingen områder opkaldt efter fragtskibe. I Københavns ældste bydel *Indre By* findes blandt andet en gadenavnegruppe opkaldt efter historiske søhelte (Tordenskjoldsgade, Niels Juels Gade, Peder Skrams Gade og Cort Adlers Gade). I bydelen *Sydhavnen* findes en gruppe gader med navne relateret til den sluse, der stadig findes der. Her hedder gaderne blandt andet *Sluseholmen*, *Ved Stigbordene*, *Molestien* og *Bådehavnsgade* og benævner altså bogstaveligt slusen og redskabet hvormed man regulerer vandstanden i slusen (stigbord). Dertil adgangsvejene til ’molen’ og ’bådehavnen’.

Helsinki eller Helsingfors?

Selvom den danske navnetematik i Nordhavn snarere peger ud i verden end den inkorporerer noget dansk, er den traditionel. De nye navne har både bogstavelige efterled og er gruppenavngivet og falder således indenfor de urbane navnes normalsproglige modus. Alligevel har der flere gange været problemer med de urbane navne, Vejnavnenævnet har foreslået.

Man har vedtaget tre navne indenfor temaet ”internationale havnebyer”. Navngivningen angår femten nye gader, fire pladser og en ø, og dertil har man ændret ti eksisterende gadenavne. Blandt de klager, der blev rejst, blev argumenter som Vejnavnenævnets egne navngivningskriteri-

er burde have opfyldt fremhævet. Mange mente, flere navne var vanskelige at udtale og stave til, heriblandt Murmanskgade og Sassnitzgade. Og flere syntes ikke, man værnede om områdets lokalhistorie, når gadenavne som Tværgade skulle ændres til Kielgade og Lüdersvej til Helsinkigade. *Tværgade* betegner en 'gade, der løber tværs mellem to lokaliteter' og Lüdersvej er opkaldt efter havnekaptajn Ferdinand Vilhelm Weghorst Lüders (1827-95), som havde stor indflydelse på udviklingen af Københavns havn.

Som nordiske sprogbrugere studser vi måske mest over gadenavneændringen til *Helsinkigade*. Ifølge Språkinstitutets rekommandation om anvendelse af svenske eller finske navnevarianter (1997), bør beslægtede sprog bruge den beslægtede navnevariant. Dansk Sprognævn anbefaler, at man gør som Språkinstitutet siger. På estisk bør man derfor sige Helsinki, på svensk, norsk og dansk bør man sige Helsingfors, når man taler sit modersmål. Man kan naturligvis ikke detaljstyre, hvad sprogbrugerne rent faktisk siger til hinanden i det private, men offentlige instanser bør som hovedregel følge de sproglige retningslinjer sprognævnene udstikker. Og det er ikke tilfældet her. Så selvom *Helsinkigade* umiddelbart ligner et traditionelt gadenavn, er det altså ikke tilfældet.

Helsinkigade kommer til at være en af de centrale gader i den del af Nordhavn, som ligger tættest på København. Det er derfor en ære, at Finlands hovedstad får gaden opkaldt efter sig, men politikerne i Vejnavnenævnet kunne måske have draget nytte af at konsultere fagpersoner, f.eks.

det danske Stednavneudvalg, forud for navngivningen. De tre navne i det nye kvarter blev godkendt 21. januar 2014, med ét ændringsforslag fra Liverpool Plads til Nordhavns Plads. I de kommende år vil gaderne, pladserne og øen blive bebygget og navnene implementeret.

Siden Vejnavnenævnet blev stiftet har der løbende været stillet forslag om nedlæggelse af udvalget. Et genkommende argument har været, at udvalget mangler et fagligt fundament at træffe beslutninger om navngivning på. Den 28. november 2013 blev vejnavnenævnet nedlagt. Den 23. januar 2014 blev det genoprettet. Den 6. februar 2014 blev der udpeget nye medlemmer blandt politikerne i Teknik- og Miljøudvalget, og de skal sidde i udvalget de næste fire år. Det er vanskeligt at spå om fremtidsudsigterne for både Vejnavnenævnet og nye urbane navne i København med en så omskiftelig hverdag for udvalget. Jeg kan blot håbe, de nye navngivningsnormerende udvalgsmedlemmer er samvittighedsfulde mennesker, der ønsker at beholde det bedste og sprogligt nytænkte det nye i respekt for byen, sproget, traditionen og variationen.

Line Sandst er cand.mag. i dansk sprog og litteratur og ph.d.-stipendiat ved Afdeling for Navneforskning, Nordisk Forskningsinstitut, Københavns Universitet. Hun forsker i urbane navne i København og undersøger de sproglige, politiske og stilistisk-retoriske diskurser bag officielle navne – både gadenavne, husnavne, institutionsnavne og kommercielle navne. Afhandlingen forventes færdig september 2015.